

Melkein kaikki luontomatkailusta

Pertti Koskimies

Jorma Hemmi: *Matkailu, ympäristö, luonto. 1-2. Omakustanne 2005. 470+646 s.*

Matkailu ja erityisesti luontomatkailu on nopeimmin kasvavia elinkeinoja ja monilla maailman kolkilla tärkein elannonlähde. Siitä on julkaistu perusteellisia teoksia englanniksi, mutta Jorma Hemmin teos *Matkailu, ympäristö, luonto* teos on ensimmäinen perinpohjainen katsaus luontomatkailun nykytilasta ja mahdollisuuksista suomeksi. Lapin yliopiston dosentti Hemmi on alan pioneereja.

Hemmi on koonnut kirjaansa ”lähes kaiken tiedon, joka käsittelee matkailuun liittyvää luontoa ja ympäristöä sekä matkailun, ympäristön ja luonnon välisiä suhteita ja vuorovaikutusta”. Kirja on tarkoitettu sekä oppi- että käsikirjaksi, ja siitä löytävät ajattelemisen aihetta niin opiskelijat monenlaisissa oppilaitoksissa, alan yrittäjät kuin luonnosta kiinnostuneet matkailijatkin. Hemmi toteaa itsekkin, että tämä on johtanut sisällön heterogeenisyyteen.

Kaupallisesti yli 1100-sivuisen kirjan kustantaminen on onnistunut antamalla yrityksille palkatilaa kertoa toiminnastaan. Tämä tuo lukijalle konkreettisen mielikuvan, miten monialalle ala on jo nyt kehittymässä – siitä huolimatta, että luontomatkailun järjestämisessä olemme ilmiselvää kehitysmää, ainakin mahdollisuuksiimme verrattuna.

*

Ensimmäisen osan kuusi päälukua johdattavat teossarjan teemaan: johdanto, matkailun ympäristövaikutukset, kestävä kehitys ja matkailu, ympäristönsuojelu ja matkailu, luontomatkailu sekä matkailijan globaali luonto. Jokaisen pääluvun lopussa on teeman kriittisen pohdinnan lisäksi laaja lähdeluettelo.

Toinen osa paneutuu nimenomaan suomalaisiin olosuhteisiin. Päälukujen otsikot ovat Suomi luontomatkailumaana, maaseutumatkailu, lähialueiden luontomatkailu, luonto- ja maaseutumatkailun luonto-ohjelmalvelut sekä luonto- ja maaseutumatkailun kehittäminen. Lopun kahdeksan liitettä antavat hyödyllistä ja yksityiskohtaista tietoa monista teemoista.

Esimerkiksi luontomatkailua koskeva viides pääluku on yli 100-sivuinen. Se tarkastelee ihmisen luontosuhdetta matkailun perustana, luontomatkailun käsitettä, ekoturismia, seikkailumatkailua, terveys- ja hyvinvointimatkailua, luontomatkkaa elämystalouden (!) puristuksessa sekä luontomatkailun alueellisuutta.

Kaksi kertaa pitimmässä 11. pääluvussa Hemmi tarkastelee ansiokkaasti luonto- ja maaseutumatkailun kehittämistä, kuten tutkimusta, suunnittelua, markkinointia, koulutusta ja ympäristökasvatusta.

Pääluvut jakautuvat numeroituihin, saksankieliselle tietokirjallisuudelle ominaisiin ei-kuvaileviin otsikoihin. Kun alin otsikkotaso on jopa nelinumeroinen (esimerkiksi 3.1.1.1.), on asioiden hierarkiaa toisinaan vaikea mieltää. Varsinkin kun pääteema uhkaa joskus hukkua, kun aiheeseen liittyvää taustatietoa esitellään ehkä tarpeettoman yksityiskohtaisesti (vaikkapa ympäristöjärjestöt tai maaseudun jätevesijärjestelmän kehittäminen).

Mahdollisesti kyse on ollut siitä, että antamalla kirjan sanoman kannalta ylenpalttisesti palkatilaa alan kaupallisillekin toimijoille kirja on ylipäänsä saatu julki. Toisaalta taitossa on usein väripohjien ja muiden keinojen avulla osoitettu, mikä on paremminkin oheistietoa, mikä pääasiaa.

Kirjaa pystyy lukemaan sieltä täältä mielensä mukaan ja hakemaan asioita, joten siinä mielessä se toimii käsikirjanakin, vaikka ei ensyklopedisesti olekaan järjestetty. Hakemistoa ei valitettavasti ole, mikä olennaisesti heikentää kirjan käyttömahdollisuuksia tietojen haussa. Kirjallisuutta ja muita tiedonlähteitä on esitelty runsaasti.

Teksti on paikoin selkeää, mutta toisaalla monet asiat selostetaan virkakielen kaltaisella koukeroisella tyylillä. Kunnan kielenhuolto olisi saanut näistäkin osista ymmärrettäviä, lyhyempiä ja napakampia.

Tekstiä on täydennetty sadoilla tietolaatikoilla, asetelmilla, taulukoilla ja kaavioilla. Värikkäät kaaviot ovat yleensä selkeitä ja antavat hyvin perustietoja sekä auttavat ymmärtämään asioita. Jotkut ovat niin laajoja ja monitahoisia, että vaikka niihin paneutuu, lukija ei ole ihan varma ymmärsikö hän kirjoittajan sanoman oikein.

*

Jorma Hemmin pääteesinä on korostaa matkailun ekologisen kestävyuden merkitystä. Niin matkailijan kuin matkailuyrittäjänkin on tunnettava luontomatkaillen ekologiset periaatteet ja tunnettava vastuunsa. Toinen lähtökohta on, että matkailija vaikuttaa luontoon, mikä puolestaan vaikuttaa matkailuun. Kolmanneksi Hemmi korostaa myös matkailijan vastuuta luonnon säilymisestä.

Hemmi ottaa kantaa nimenomaan päälukujen lopussa olevissa keskustellaan kriittisesti -kappaleissa, joissa hän ilmoittaa tarkoituksellisesti provosoivansa ja moralisoivansa teemojaan. Pidän tästä otteesta! Kun matkailu kiistatta vaikuttaa monella haitallisellakin tavalla luontoon, rehellinen kirjoittaja myöntää tämän ja etsii ongelmiin

ratkaisuja. Maailma on täynnä tutkijoita ja asiantuntijoita, jotka esimerkiksi taloudellisten hyötyjensä vuoksi vaikenevat alansa ongelmista.

Jorma Hemmi on tehnyt arvokkaan työn koaamalla valtavan tietopaketin luontomatkaillusta ja siihen liittyvistä asioista. Erityiskiitoksen ansaitsee se, että hän on kriittisesti ja monitahoisesti tarkastellut alaansa. Siitä ei päästä, että matkailu kuluttaa luonnonvaroja ja tuhoaa alkuperäistä luontoa, eikä se edes kuulu ihmisen perustarpeisiin. Toisaalta monet luontokohteet ovat pelastuneet ainakin väliaikaisesti, kun niistä on tullut matkakohteita. Mutta tuhoaako matkailu-kin lopulta ne? Siitä tässä kirjassa on kysymys.

Kirjoittaja on filosofian lisensiaatti, lintututkija ja tietokirjailija.